

MEMENTO MORI

1950, Suomi:

Jokainen ihminen on laulun arvoinen

Vahtimestarin keittiössä kävi lattianrajassa kertaallinen viima, klasinraosta oli puhaltanut koko yön sisään niin, että uni jäi kehnonlaiseksi. Mie sentään olin saanut emännältä paksumman täkin kun äänen piti kulkea, mutta toinen Veikko oli saanut tyytyä paksuun paltooseen ja ohkaiseen huopaan. Aamulla sen tupakkiyskä ei ollut hyvää kuultavaa, onneksi oli mukana leka lämmikettä jolla saatiin pahimmat tukkeet tiehensä. Otettiin pienet kuitenkin vaivihkaa, sillä vahtimestarin akka oli raittiusihmisiä, vaikka muuten olikin sydämeltä hyvä ihminen ja tarjosi päivällä sakeat sopat.

Sekin huvitalo oli liki raunioina sodan jäljiltä, ilmapommi oli ottanut täysosuman kirkkoon ja siinä sivussa joku oli saanut sihtiinsä myös maallisemman paikan. Oli saaneet piru ja Jumala osansa siitä hulluudesta yhtä lailla. Veikko nauratti vahtimestaria kun myö pienittiin halkoja. Täytyi saada kamiinoihin valkeita ja sen verran lämpöä, että mummot ja mammat eivät persettänsä palelluttaisi illan aikana. Nuorempi väki hyppisi itsensä hikeen vaikka hangessa, mutta Veikon sanoin ei siinä paljoa pelejä pidetty, jos niin oli kylmä, että uhkasi ääni jäätyä hanurin sisään.

Illemmalla paljastui vahtimestarinkin raittiusaatteen taso, kun hän "herroille taiteilijoille" oli pistänyt saunan lämmitä ennen illan repertuaaria. Mie sanoin eteisessä äijälle, että taiteilijaksi älä tituleeraa, jos paskalle haisee niin se ei sokurilla peity. Pelimanni on pelimanni vaikka vähän muutakin pelattiin, jotta nimismies piti huviveroprosentin kohtuudessa. Äijähän ihastui vallan ja kaivoi saunahalkojen seasta pullon miestä väkevämpää, jotta saatiin sisikuntaakin lämpimäksi.

Lauteilla ystävydessä koetettiin, kenen nahka kesti, kerrottiin monen sortin juttua. Vahtimestari pisti vielä kerran pullon kiertämään ja kysyi, mille juotaisiin. Silloin mie kerroin sille jutun niistä taiteilijoista, joita se niin tuntui ihailevan. Kun kulttuuriporukoiden mukana olin kerran ottamassa maljaa ja siinä otettiin useampi, niin eikös joku ehdottanut puna-armeijan maljaa. Siinä veri punnittiin, että isäntä olis säilyttänyt kasvonsa. Joten mie sanoin, että mie juon vain Pelastusarmeijalle. Ja sille juotiin! Että siinä sinulle taiteilijoita.

Äijä nauroi niin, että hyvä kun ei kiukaaseen kaatunut, minun juttuni ne kuulemma tunnettiin. Mutta musiikista hän tykkäsi ja akkansa kans, joka piti laulujeni sopivan niin lapsille kuin pastorillekin. Mestarin mukaan eukkonsa tahtoi tietää, että pyrinkö minä ikinä tekemään rumempia lauluja, kuin mitä valmiiksi asti tuli. Mie sanoin, että en pyrkinyt, enkä olisi siistinyt vaikka olisin tehnyt. Sitten heitettiin viimeiset löylyt ja myö Veikot lähdettiin raakkaamaan ja pukemaan.

Ilta oli tavallista mukavampi, majapaikka hyvä ja isäntä antelias, mille kulkumies kyllä osaa arvonsa antaa. Onni oli meille kallellaan ja tupa saatiin niin täyteen, ettei lämmöstä ollut pulaa, vaikka ulkona hitusen pakkasen puolelle painuikin. Salissa yleisö istui huonoissa puvuissa meitä kuuntelemassa, ja niistä näki että ne olivat tosissaan. Sen mukaan tätä ohjelmaa piti muokata. Myö viihdytettiin, ja moni sai siitä jonkinlaisen tyydytyksen ja oli hetken ajan onnellinen. Kun ne laulovat monet kappaletta mukana mie taas huomasin, että pitää tehdä tällaisia lauluja joilla on tarkoitus.

Koska ilta oli niin hyvä, tuntui myöhemmin kahdenverroin katkeralta, että sen täytyi päättyä niin. Likasta siinä kuulemma tapeltiin, koska kiimahan se miehen tajun vie viinaakin paremmin. Ilmeisesti oli joku piianpuolikas heilutellut helmojansa kahdelle kosijalle niin tasan, että piti mullikoiden lähteä ulos katsomaan, kumpi lehmän päälle lopulta nousee. Mie olen aina itte ollut supliikkimiehiä ja nuo asiat hoidan nopialla kielellä ja vielä nopiammilla kintuilla. Mutta nyt oli toinen sen sortin sankari, että piti puukolla vastata kun leuat hyyty. Tosissaan löi ja tosissaan osu, eikä siinä nuorempi ollut ehtinyt aamenta sanoa. Lopulta nimismies korjasi äänekkään miehen ja pastori hiljaisen, niin kuin tämmöisissä tapa oli, ja likka sai ryhtyä kattomaan uutta isää lapsellensa. Illan se pilasi, joten siihen taukoon lopetettiin ja Veikko lähti tingiskelemään piljettirahoista.

Mie etin käsiini esiliinaansa tyrskivän akan, jonka muut olivat saattaneet vahtimestarin talolle ja vilpittömästi otin osaa. Ihan niin kuin ei olisi poikia riittävästi menetetty viime vuosina eikä akkaraiskalla ollut edes sankarvainajan äidin ylpeyttä. Mutta kun tupa oli vaikertavia naisia täysi, näin mie, että nukkumisesta siellä ei ihan heti tulisi mitään. Hain tääkkin ja ajattelin, että petaan itteni sinne saunalle. Olinhan miekin osani kuolleita nähnyt, mutta sinä iltana se tuntui niin turhalta. Raunioista huvipaikkaa lämmitettiin sellaisten ihmisten iloksi, jotka varmasti olivat ainakin oman osansa jo surupuolesta saaneet. Lapsia siellä sinä iltana olisi pitänyt tehdä eikä ottaa niitä pois. Mie istuin saunan portaille kattlemaan hetkeks tähtitaivasta ja aattelin, että jos tässä olisi näköyhteys tuonne ylös niin mie sanoisin, että jonkinlaista oikeudenmukaisuutta sopisi välillä harrastaa, keltä elämän ottaa ja keltä ei.

Mie istuin siinä hyvän aikaa, sillä yö oli tuuleton ja pakkasta kumminkin vähän. Kun oli ittensä suunnitellut esiintymään, ei heti saanut rauhoituttua ja mietin, että saattaisikohan laulu olla tuloillaan. Ainahan repusta löytyi paperia ja kynä, mutta nyt eivät ajatukset järjestyneet kunnolliseksi kappaleeksi. Mie mietin elämän arvoa ja kuoleman peruuttamattomuutta ja yhden säkeen pistin talteen vastaisen varalle: "Monta ovea mä elämässä olen avannut, monta oisi saanut jäädä avaamatta. Monta ihmistä mä elämässä olen tavannut, monta oisi saanut jäädä tapaamatta". Siinähän sitä ohjetta luomakunnan kruunulle yleensäkin. Jotkut räppänät olisi parasta jättää kiinni.

Sen enempää en aikaan saanut vaan istua toljotin rappusilla niin syvissä mietteissä että harvoin. Tien päällä ollessa oli normaalisti tässä vaiheessa iltaa joko kännissä, reissussa tai väsynyt tai kaikkia niitä, mutta sinä iltana mie olin jossain kaukana poissa. Mietin poikaa, joka ei aamulla ollut arvannut kuolevansa. Ja vaikka ei olisi tänään kuollut, niin mistä sitä olisi tiennyt, miten huomenna, vei sitten tauti tai turma. Sodan jälkeen jotenkin olin ajatellut, että nyt on mielipuolinen ja turha kuoleminen loppu, mutta eihän se vanha viikatemies mihinkään lähde. Mistä sitä tiesi, kauanko itsekään tässä sai olla.

Tuli mieleen taas ne ovet, joita ei kannata avata. Kaiken muun on ihmiskunta kesyttänyt, kosket, metsät ja koneet, mutta ei kuolemaa. Jokin tässä maailmassa sentään ihmisenkin ruodussa aina ja iänkaiken piti. Mie en usko, että sellaista tirehtööriä ikinä tulee, joka kuoleman kesyttäisi tällä puolen kynnyksen. Kyllä se homma piti jättää pastoreille ja niitten päällysmiehelle.

Mie tajusin, että aatokset kulki niin synkkää rataa, että oli parempi vaan mennä unta koittamaan. Asettelin vällyä lauteille ja mietin, että siitä puukkojunkkarista mie en laulua kirjoittaisi vaikka mikä olisi. Kyllähän kaikista tulee laulu, mutta toisista tulee ruma laulu.

2070, Neljäs valtakunta:

Jokainen elämä on tärkeä

Äiti Maria ja seitsemän miespsyhimyksen munat! Sihteeri tukahdutti huokauksen vaatiessani uuden aloituksen, yhtä ainoaa raporttia oli tuhrattu jo puoli tuntia. Tuskanhiki oli yhtäläinen molemmilla, naisen päähineen alta oli karannut niskalle muutama tummanruskea hiussuortuva. Pitää muistaa komentaa siistimään itsensä ennen lähtöä, ettei tulisi väärinkäsityksiä, niistä vaimo kuulisi

välittömästi. Joku valoa nopeamman viestinnän tutkijoista saisi koska tahansa tulla katsastamaan kantaupseerien rouvien juorukerhon, jossa seuraus ehti paikalle hyvinkin ennen syytä.

Huokaisin itse ääneen. Ei kai sitäkään kanalaumaa saanut liiaksi syyttää, mistä muustakaan ne olisivat huvia saaneet turvatoimien tiukentuessa jatkuvasti. Viimeisin sissi-isku oli pohjanoteeraus, pieni sähkökatko ja kohta koko upseerijoukko juoksi kauhuissaan ympyrää. Vain yksi ainoa kaappaus ja toistakymmentä lasta laitoksesta tiessään. Vanhimmat olivat olleet jo yhdeksänvuotiaita, pari hassua vuotta sukukypsyyteen. Vaikka laittaisimme uusia alkuun saman tien, lisääntymisvalmiita ne olisivat vasta reilun vuosikymmenen kuluttua. Onneksi vanhimpiakin jäi muutama, mutta jokainen menetetty oli kultaa kalliimpi. Pelkäsin saavani lähiaikoina tietooni täsmälleen kuinka paljon, sen verran tarkkaan määrärahoja vahdittiin.

Sihteeri rykäisi ja ääni nosti ärtymystäni. Kuka tässä komensi ja ketä? Kostoksi muistutin kärsivällisellä äänellä liittämään valmiiseen raporttiin kaikki tarkat tutkimustulokset. Itsestäänselvää asiaa, kunhan pistin järjestykseen. Ja paras muutenkin varmistaa, kongressin pilkunviilaajat tarkastaisivat kaiken viimeistä myöten. Ihan kuin kukaan meikäläisistä laittaisi koko uraansa vaakalaudalle hiukankaan epävarmoin perustein, mutta vainoharhat olivat osa elämää. Poliitikkojen huolena oli oppositio, sotilaiden sissiliike, ja me tutkijat tiesimme jokaista oksalta putoavaa odottelevan alapuolella joukon nälkäisiä kollegoja. Mutta nyt alkoi näyttää riittävän varmalta. Enää ei tietoja kannattaisi hautoa, etteivät ne vain ehtisi kongressiin ennen virallista raporttia. Vaikea sanoa, kummat lopulta olivat pahempia juorukelloja, kantaupseerit vai vaimonsa.

Yllättäen törmäsin ärtymyksen alla piilotelleeseen voitonriemuun. Olimme olleet telomeeriteorian kanssa oikeilla jäljillä koko ajan. Pian sulkeutuisivat monet suut ja muutama äänekkäin saisi pelätä pahempaakin kuin pelkästään kasvojensa menettämistä. Miellyttävän ajatuksen myötä sain taas langasta kiinni. Keskiverron politiikan keskittymiskyky tiedettiin, ensimmäisellä sivulla oli parasta olla kaikki oleellinen. Ja yksinkertaisesti, sillä ne eivät ikinä kysyneet mitään. Olivat kyllä ymmärtävinään, mutta samalla kokivat jokaisen liian vaikean faktan henkilökohtaiseksi loukkaukseksi. Mutta tämä menisi kyllä perille kenelle tahansa. Saisiko olla kulaus Graalin maljasta? Pikkuinen hörppy kuolemattomuutta? Ensimmäisenä ryhmänä koko Memento Mori -hankkeesta olimme saaneet todellisia tuloksia eliniän pidentämiseksi.

Estämällä normaalisti jokaisessa solun jakautumisessa tapahtuva kromosomien telomeerien lyheneminen oli solujen elinikää pystytty pidentämään jopa kolmanneksella. Tai vastaavasti

lyhentämällä telomeerejä oli ikääntymistä nopeutettu. Hymyilin vieläkin muistoilleni. Se riemukas olo, kun tajusimme löytäneemme elämän kellokoneiston. Yksi kirkas hetki, kun emme olleet laboratoriossa kilpailijoina vaan tutkijatovereina. Muistan miten miltei syleilin laboranttia. Oli kuin olisi saanut ensimmäistä kertaa naista, riehakas hurmio ja tunne omasta kaikkivoipaisuudesta. Alkuun päästyä oli taas helppo jatkaa ja sihteerin sormet tanssivat minun astellessani puhettani rytmittäen. Paitsi että ihmissihteerin oli statussymboli, pidin siitä, kun sain liikkua ajatellessani.

Tuokion jälkeen pysähdyin katsomaan ruutua ja tarkastamaan lopputuloksen. Olin tyytyväinen. Toistaiseksi olimme saavuttaneet ainoat kestävät tulokset vain yksittäisten solujen kanssa, mutta tiesin sen riittämättömäksi. Kukapa olisi osannut arvostaa polttomoottoria ennenkuin näki sen kytkettynä autoon? Siksi olin pyörittänyt myös muita koesarjoja suurempia spekulatioita varten. Se oli ollut riski ja resurssien tuhlausta, mutta nyt kun kortit katsottiin tiesin käteni kestävä. Käsittely vain ylläpiti sisäelinten normaalia toimintaa tavallista pidempään, ei kiihdyttänyt tai haitannut sitä. Toisinpäin tutkittuna telomeerien tuhoaminen oli vauhdittanut rappeutumista, sitä oli ollut pakko koettaa kokonaisilla ihmisillä. Tulokset olivat vaikuttavia, yksittäiset sisäelimet elivät ja kuolivat ohjeidemme mukaan.

Kun arvelin nostaneeni panoksia riittävästi oli aika piilottaa huonot uutiset joukkoon. Olin toivonut, että olisimme voineet jo esitellä täysterveen kokonaan käsitellyn yksilön. Mikään ei vaikuta epäilijöitä niin kuin kaksijalkainen todistuskappale, ehta intiaani maailman laidan takaa ylimysten töllisteltäväksi. Valitettavasti yksikään käsitellyistä ei vielä ollut esittelykelpoinen, saati olisi läpäissyt lääkärintarkastusta. Muotoilin ja pyörittelin sanoja. Käsittelytekniikoiden kehittymättömyys, resurssien puute, suuri vahingoittumisen riski, blaa, blaa. Loppuun muistutus, että menetyksistä huolimatta tulokset olivat kuitenkin olleet erittäin lupaavia. Olimme onnistuneet lopettamaan ihmisruumiin vanhenemisen.

Hengitin syvään sisään ja uloshengityksellä kumarruin alaspäin venyttääkseni niskaani, koetin laskea hartioita alas jännitysasennosta. Ikuinen vastuunkantajan riesa, täytyisi tilata hieronta huomiseksi. Venytellessäni laitoin sihteerin hakemaan kahvia. Naisen poistuessa toimistosta katseeni pysähtyi hetkeksi miellyttävästi kaartuvaan takamukseen. Mikä toikin mieleeni tulevan työmatkan Capitoliin, lähtisin sinne käytännössä heti raporttini jälkeen. Niille ei kannattanut antaa liiaksi miettimisaikaa. Paperit sisään, mies sisään ja rahat ulos.

Sihteeri voisi olla hyväksi ottaa reissuun mukaan. En ollut varma olisiko nainen halukas kehittämään uraansa, mutta keinoja löytyisi. Vakituinen tenniskaveri oli katsastanut hiukan turvadataa ja naisen veli oli pidätetty vallankumouksellisena. Mies oli kuollut pian, se leiri kuului neljänteen piiriin missä vankeja käytettiin työvoimana. Kuolleisuus oli aivan eri luokkaa kuin meillä. Nivuseni värähtivät miellyttävästi, kun mietin sihteerin täyteläisiä huulia. Jo pelkkä epäily suhteista terroristeihin saattaisi tuhota uran, vaikkei leireille veisikään.

Työ kuitenkin ensin ja kahvikupin saatuani palasin takaisin raporttiin. Meihin kannatti sijoittaa. Meillä oli toistaiseksi lupaavin matkalippu kohti ikuista elämää. Mutta ennen varauslistan keräämistä oli saatava tekniikka toimimaan ja se vaati lisää rahaa ja lisää koemateriaalia. Olisi uskomatonta, jos niitä ei lopulta myönnettäisi, vaikka toki ensin tehtäisiinkin politiikkaa. Kaikestahan ne tekivät. Mutta kuka voisi lopulta kieltäytyä? Jollei ikuista elämää, niin ainakin kymmenen vuotta lisää joka käsittelyllä. Emmekä vielä osanneet edes arvioida, montako uutta hoitua ihminen voisi ottaa aina edellisen menetettyä tehonsa. Viisi kertaa kymmenen lisävuotta. Kymmenen kertaa? Kolmekymmentä kertaa?

Muistin äkkiä isä Pauluksen. Hän oli käynyt tutustumassa projektiin viime viikolla neljännen valtakunnankirkon kardinaalikollegion virallisena edustajana. Tihrusilmissä oli välkkynyt ahneus, hän olisi luultavasti asettunut hoitopöydälle saman tien. Vierailu oli kaiken kaikkiaan ollut hyvin epämiellyttävä mutta toisaalta antoi esimakua siitä, mitä kongressin paksumahat tulisivat kysymään. Vastaukseni olivat valmiina. Että käsittelyt ovat toistaiseksi aivan liian hitaita, kalliita ja riskialttiita oikeaa hyödyntämistä varten. Ja että hoidon on oltava toistuvaa, solukuoleman varsinainen pysäyttäminen on mahdotonta. Näytti todennäköiseltä, että soluja ei voisi pitää loputtomiin elossa mitenkään, telomeerit kerta kaikkiaan kuluisivat vähitellen olemattomiin. Ja sen jälkeen ei enää solujen uusiutumista. Rappeutuminen ja kuolema.

Mieleeni tuli, että jossain vaiheessa tulisi väistämättä eteen kysymys muutosten perinnöllisyydestä. Kardinaali ei ollut sitä kysynytäkään, häntä omien jälkeläisten hyvinvointi tuskin kiinnosti. Ehkä olisi paras ottaa asia kongressissa esille itse. En halunnut jäädä asiassa pussiin ja perinnöllisyyden kanssa olimme kuitenkin vasta alkutaipaleella. Olisi välttämätöntä saada aikaan ainakin toisen, ja mieluiten kolmannenkin polven jälkeläisiä. Oman arvioni mukaan asiaa ei ratkaistaisi meidän elinaikanamme, miten pitkä se sitten olisikaan. Hymähdin, täytyisi muistaa tuo paikan päällä, sopiva sanaleikki.

Mieli karkasi taas omille teilleen. Oli kulunut aivan liian pitkä aika siitä, kun saatoin suoda itselleni ylellisyyden vain miettiä ja ideoida vapaasti. Ehkä matkan jälkeen olisi pieni suvantovaihe lisäresursseja odotellessa. Olisi mukava suunnitella vapaasti tulevaa. Kenties lopulta kehitettäisiin jopa perinnöllinen pitkäikäisyys. Jonkinlainen geenimutaatio, joka hidastaisi solukuolemaa. Tai ihmisestä toiseen siirtyvä virus, joka suojelisi telomeerejä lyhenemiseltä. Miten olisi tartunta limakalvojen kautta, siinä sitä olisikin haluttu sukupuolitauti. Naurahdin puoliääneen, sillä kun asiaa ajatteli, mitä itse elämäkään lopulta oli muuta kuin sukupuoliteitse tarttuva tauti. Mutta ehkäpä tämän sairauden voisi tehdä krooniseksi.

Pienen euforisen hetken jälkeen pudotin itseni julmasti takaisin arkeen. En ollut mikään poliitikko, muut tekivät päätökset. Leireistä ja muista. Ja he miettivät asioita eri tavalla. Niinpä tiesin, että vaikka veisin mukaan mitä tahansa, kukaan kuulijoista ei luultavasti tajuaisi työmme koko arvoa. He odottivat pakettiratkaisua. Kuolemattomuutta koko ihmiskunnalle, tai ainakin valitulle osalle siitä. Muu katsottaisiin kyvyttömyydeksi, joskin lieventävin asianhaaroin.

Mutta jos ottaisin perinnöllisyysongelman itse puheeksi, saisin lastenteosta hyvän aasinsillan resurssiongelmiimme. Tutkimusmateriaalin lisäys oli välttämätöntä. Luopukoot muut projektit omistaan, meidän olisi saatava valita leireiltä mitä halusimme. Ei enää haudan reunalla keikkuvia, vaan lisää nuoria ja terveitä, hedelmällisiä. Ja lisää sotilaita pitämään järjestystä, kunnollisia sotilaita estämään terroristien lapsenryöstöt. Mitä tahansa näiden nykyisten surkimusten sijaan, jotka keskittyivät hankkimaan huviaan käsiteltyjen naisten kanssa. Vahinkoraskaudet olivat jatkuva riesa. Niinkuin sitä tavaraa ei löytyisi käyttöön muualtakin.

Niskan päälle päässeet uupumus ja turhautuminen pyyhkivät pois mielihyvän. Minä en lisäresursseja rukoilisi, vaan esittäisin asian suoraan. Sihteerin kampauksesta irtoili yhä uusia suortuvia hänen kiihdyttäessään tahtia sanelunopeuteni kasvaessa. Ärtymyksen puskemalla adrenaliinilla raportin loppu syntyi lähes itsekseen. Vaatimuksia ilman turhia kaunisteluja. Lisää henkilöstöä siirroilla muista Memento Morin elinikäprojekteista, turhaan ne umpikujia tutkivat. Kolmannen piirin leirin huoltoaste ylös, en halunnut menettää enää yhtäkään kantavaa aliravitsemukselle ja taudeille. Mitä järkeä oli säästää soppakuluissa jos kohdussa kasvoi miljoonan arvoinen sikiö. Leirin laajennus jo tänä vuonna. Lisää sotilaita. Lisää turvallisuutta. Lisää rahaa. Ja me antaisimme lisää elinvuosia. Reilu kauppa.

Viimeinen piste putosi paikalleen. Sihteeri oikoluki tekstin ja lukitsi sen viralliseen formaattiin. Minä lisäsin virallisen henkilötunnistukseni. Signeeraukseen liittyvät aforismit olivat muodissa ja kynäni lisäsi omani tunnollisesti paikalleen. Tempora mutantur, nos et mutamur in illis. Ajat muuttuvat ja me muutumme niiden mukana. Olkaa hyvä, pikkusieluiset byrokraatit. Yrittäkää kerrankin nähdä itseänne kauemmaksi ja tajutkaa, että minä kolkutan ikuisuuden portteja!

Sihteerin avasi jo virallisen jakelun ohjelman, mutta nostin kynän vielä hetkeksi ilmaan. Pian raportti olisi tuomittavana, poliitikkojen lisäksi sen tutkisi virheitä toiveikkaasti etsivä kateellinen tiedeyhteisö. Minusta oli tulossa pitkäikäisyyden keksijä. Tähän asti päämäärä oli ollut abstraktio, teoreettinen tavoite. Millaisen vallankumouksen olinkaan aloittamassa? Olin varma asiastani, me pystyisimme tekemään sen ennemmin tai myöhemmin. Ensimmäiset hoidot luultavasti pysyisivät pienen piirin säätelänä, mutta tekniikan vuotaminen ei kestäisi kauaa. Toiselta puolen rajaa löytyisi lisää rahaa ja resursseja, tajusin ensimmäinen loikkarin olevan vain ajan kysymys. Ja vähä vähältä tieto tihkuisi eteenpäin. Koko maailma jakautuisi. Niihin jotka voivat ja niihin jotka eivät voisi. Koska olivat liian köyhiä, liian sairaita, väärästä maasta, puolueesta tai liittoumasta.

Tai liian vanhoja. Isä Paulus jäisi kynnyksen tälle puolelle, hän oli jo nyt yli viidenkymmenen. Hoito ei nuorena ketään, se vain hidastaa vanhenemista. Samassa tunsin happaman maun nousevan suuhuni. Tulisin luultavasti myös itse jäämään avaamieni ovien ulkopuolelle. Kuinka kauan vielä menisi, ennenkuin hoito olisi käyttövalmis? Viisi, kymmenen, ehkä kaksikymmentä vuotta. Silloin olisin kuusikymmenvuotias ja ruumiini olisi jo rappeutunut. Telomeerit peruuttamattomasti lyhentyneet. Ehkä voisi kerran kurioositeettina kokeilla, mutta mitä sillä saisikaan, kenties kymmenen vuotta lisää sairaalasängyssä kitumista. Menetetty nuoruus on iäksi mennyt. 38-vuotiaana tajusin olevani kauhealla tavalla peruuttamattomasti liian vanha.

Epätoivo tuntui kahta raskaammalta aiemman tyytyväisyyden jälkeen. Tänä iltana upseerimessiin vetämään kännit. Vasta nyt huomasin pysähtyneeni keskelle signeerausta. Sihteeri vilkuili minua ja olin näkeväni hänen suupielensä värähtävän. Nauroiko nainen minulle? Vihalla viimeistelin allekirjoitukseni. Manuel Remington. MMJ128, tutkimusjohtaja, Memento Morin alaprojekti Fugit Tempus, kolmas piiri. Raportti saisi kiertää kongressissa pari viikkoa ja sitten tekisin reissun Capitoliin. Sihteerin kanssa, mikäli mahdollista.

2235, eräs kuolinvuode:

Jokainen ihminen vain elää hetken sen

Hei pikkuinen, olen tässä taas. Oli käytävä syömässä ja otin yhtyettä myös äitiisi. Viimeinen oikeuden istunto oli tänään ja vei hänen voimansa. Ne onnistuivat puolustuksessaan. Saivat todistetuksi, että kyseessä ei ollut mikään hoitovirhe, vaan sinun erikoinen geenistösi. Nyt ei äidilläsi ole enää mitään tehtävää. Hän syyttää itseään vaikka se on järjetöntä. Aivan kuin olisi voitu ennakoida jotain sellaista, jonka olemassaoloa ei kukaan osannut arvata.

Mutta hän on aina ollut tekijä, sanat ovat hänelle paljon vaikeampia. Niinpä me sovimme, että kun vain sanat ovat enää jäljellä, minä tulen. Kyllä minustakin tuntuu perin juurin väärältä, että hoidot käynnistivät sinun ruumiisi kellon yllättäen juoksemaan monikymmenkertaisella nopeudella. Mutta olen jo oppinut hyväksymään pahimman. Kuolema on minulle liiankin tuttu vieras.

Kuulostaako sinusta oudolta, jos sanon tuntevani kuoleman? Kyllähän mekin kuolemme, mutta useimmiten oman käden kautta. Kaipa ankarasti kilpaillussa elämässä huipulle päässyt ajattelee, että hänen pitää kuollakin huipulla. Korkeimmat puut kaatuvat suurimmalla rytinällä. Tai sitten vain uupuu eikä kykene enää jatkamaan. Niin kuin minun vaimoni, Maria. Siitä on jo puoli vuosisataa, mutta tuska on ainoa haalistumaton muistoni. Ensin isoisäsi ei toipunut toisesta hoidostaan. Silloin hoidolla sai ehkä kymmenen lisävuotta, ei kahtakymmentä niinkuin nykyään. Myös virheitä sattui paljon enemmän, mutta elimme kaikki siinä harhassa, että ne osuivat jollekulle muulle. Aina jollekin vanhalle, turhalle ja nimettömälle.

Pitelen kättäsi vaikket jaksakaan vastata puristukseen. Uskon että kuitenkin tunnet sen. Olen tässä ja pitelen kättäsi loppuun asti. Mihin jäinkään? Niin, sinun isoisällesi, minun tyttärenpojalleni, ei käynyt niinkuin sinulle. Hänen elimistöstään tuli hirviö. Yhä uusia syöpäkasvaimia kehittyi eri sisäelimiin, jotka tuhoutuivat tai poistettiin yksi toisensa jälkeen. Hän kituutti koneen varassa viisi vuotta eikä lopulta kestänyt enää. Edes äitisi syntymä ei auttanut häntä. Eikä meistäkään ollut tueksi, ei kukaan todella ymmärtänyt kipujen loppumista lupaavan kuoleman houkutusta. Lopulta hän ampui itsensä, ja hänen kuolemansa särki Marian sydämen.

Kun vain vuotta myöhemmin irrotin saman pistoolin jo toisesta rakkaasta kädestä, olin varma, että olen saanut kohdata riittävästi kuolemaa. Silloin arvelin, että en ottaisi enää yhtään hoitoa lisää. Mutta äitisi äiti puhui minut ympäri, hän olisi jäänyt muuten yksin äitisi kanssa. Ja niin minä jäin, huolenpitäjäksi. Elämästä oli tullut jo niin lujasti pinttynyt tapa. Niinpä luulen kestäväni

tämänkin. Ja ellen kestä, se ei ole enää suunnaton tappio. Ehkä yksi hoito enää, korkeintaan kaksi. Sitten telomeerini ovat enää nysät joista on turha koettaa puristaa irti yhtäkään lisävuotta. Lpussa annan luonnon tehdä omansa. Se tuntuu rehellisemmältä niin.

Ehkä katkeruuteni pettymysten edessä ei olisi niin suurta ilman muinaisia onnenhetkiä joihin verrata. Muistan kun minä ja Maria veimme tulevan isoisoäitisi ensimmäiseen hoitoonsa, olimme säästäneet kauan sitä varten. Kun hän synnytti myöhemmin kaksospojat, tunsin elämäni olevan täynnä onnea. Oli kuin en olisi jaksanut kantaa sitä kaikkea. Maria sanoi, että pudottelin murusia kuormastani kulkuni varsille. Silloin koko maailma tuntui olevan ikuisuuden aamunnousun partaalla ja hän oli niin kaunis ja raikas kuin kastepisara. Siitä on jo yli kahdeksankymmentä vuotta.

Kannan kivut ja onnen muistot kuten muunkin matkan varrella karttuneen kuorman. Pitkään elämään mahtuu monta hetkeä, jolloin vähäinen valinta olisi johtanut toisenlaiseen loppuun. Olen selvinnyt hengissä yhdestä pommi-iskusta. Se sattui silloin, kun osavaltiot eriyettiin. Jos olisin istunut eri puolella juna, en nyt olisi tässä. Etkä olisi sinäkään kärsimässä. Ei olisi kolmea sukupolvea välissämme. Poissa olisivat heidän tuskansa, nautinnon huokauksensa, rikoksensa, laupeuden tekonsa. Kaikki kiinni siitä kaunishymyisestä tyttösestä, joka vuosisata sitten myi minulle paikkalipun. Mitä siitä pitäisi ajatella?

Se pommi-isku oli samalla itsemurha, jota en mitenkään voinut silloin tajuta. Ehkä nykyään ymmärrän heitä paremmin, noita joiden kuolema ei ole pakoa vaan toimintaa. Hekin tavoittelevat omalla tavallaan kuolemattomuutta. Mutta onko toisaalta lopullista eroa siinä, millä keinoin ja mistä syystä viimeisen portin avaa. Pitäisikö ajatella, että on olemassa suurten ja pienten mittojen itsemurhia? Ehkä vertailu on väärä. Yksittäiselle ihmiselle jokainen onnettomuus on lopulta hänen itsensä kokoinen. Kuolema jokaisen ainutkertainen. Niinkuin tämä kuolema. Sinun kokoisesi.

Rintakehäsi kohoilee enää niin heikosti, että ohut peitekin näyttää minusta liian painavalta. Aamulla silmäluomesi vielä värähtelivät hiukan, nyt en ole huomannut liikettä enää. Näytät niin vanhalta seitsemäntoistavuotiaaksi, aivan liian vanhalta, kuin moninkertaiselta isoäidiltä. Omasta isoäidistäni en muista kuin kaukaisia välähdyksiä, ei ihmisen muistia ole tarkoitettu kattamaan niin pitkää aikaa taaksepäin. Joskus vuosisata oli elinikä, nyt ne lupailevat tänään syntyville lapsille jo kahta, kolmeakin. Miten kenenkään muisti jaksaisi kantaa sellaisten aikojen yli? Niin paljon on unohtunut, muiston muistotkin jo kadonneet. Niinpä en nyt voi sanoa näytätkö mummiltani, periytyykö jotain aina seitsemänteen sukupolveen.

Koska et itse enää jaksa avata silmiäsi, voisin kertoa sinulle mitä ikkunasta näkyy. Ulkona aurinko on vähitellen lähestymässä taivaanrantaan ja valaa verenpunaista usvaa horisonttiin. Se on niin kaunis näky, että tunnen pakahtuvani, kun tiedän ettet enää milloinkaan voi nähdä sitä. Mutta samalla värit ovat jotenkin pahaenteisen uhkaavat, ne tuovat mieleen kaukaisuudessa loimottavan tulipalon. Ehkä näen pilvissä räjähdyksiä vain siitä syystä, että maailmanpalolla pelotellaan jälleen, uutiset ovat käyneet yhä synkemmiksi. Monet ovat niin välinpitämättömiä, etten voi olla ajattelematta, onko sittenkin parempi, että saat nukkua pois. Ehkä me vanhat emme enää ansaitse ainuttakaan lasta pilattavaksemme. En erota enää kyynisyyttä realismista. On harvoja, joille yksi ainoa poikkipuolinen lause ei ole suuremman kivun ja kiihtymyksen aihe kuin mikään jollekin toiselle jossain kaukana tapahtuva. Itse en ole muita jalompi. Minun henkilökohtainen maailmansotani käydään tässä vuoteesi äärellä ja olen kärsimässä tappion. Käsittelemme kuolemaasi omana henkilökohtaisena murhenäytelmänäni. Tunnen siitä syyllisyyttä, sillä eikö sinun nuppusi taittuminen ole paljon suurempi tragedia, kuin liian vanhan miehen kuivuneet kyynelvet.

Lääkäri lähetti äsken hoitajan katsomaan, aioinko taas käydä hänen kimppuunsa. Minut ja äitisi muistetaan täällä luultavasti pitkään, olemme olleet hankalia asiakkaita. Liian äänekkäitä vieraita kuoleman hiljaisissa odotussaleissa. Päästin lääkärin kuitenkin sisään, hän kävi antamassa viimeisen kipulääkkeen. Minun vihani on jo sammunut, kaikki tunteet ovat jo vuosikymmeniä olleet haaleampia ja laimeampia kuin muistoissani, jotka nekin ovat nukkavieruja kuin auringon haalistamat värit. Lääkärin mukaan ei mene enää kauaa.

Aurinko on pian laskenut ja linnut ulkona vaienneet. Suljin parvekkeen oven, ettet saa kylmää. Haluan olosi olevan yhtä lämmin kuin äitisi kohdussa, jotta voisit unohtaa, että olet milloinkaan elänytään. Ehkä se ei tunnu niin pahalta sillä tavalla.

Mieleeni nousee äkkiä jostain lapsuudenmuistoistani rukous, josta muistan vain alun: De mortuis nihil nisi bene, kuolleista ei tule puhua kuin hyvää. Sääli etten muista enempää, opin sen äidiltäni. Hän ja isoäitini kuuluivat kuoleman kirkkoon, he eivät milloinkaan hyväksyneet pitkäikäisyshoitoja. Mummi olisi ollut liian vanhakin aloittamaan. Ja silloin olivat julkisuuteen tulleet ensimmäiset huhut siitä, kuinka paljon kärsimystä oli tarvittu hoitojen kehittämiseksi neljännen valtakunnan leireillä. Totalitaarisessa valtiossa saatettiin tehdä tutkimuksia, joita meidän aikamme ei olisi milloinkaan hyväksynyt. Silti me nautimme niiden hedelmistä.

Ehkä äiti ja mummi olivat oikeassa rukoileessaan kuolemaa. Vaikken sieluun uskokaan, niin kun sydämesi pysähtyy, aion kuitenkin avata ikkunan hetkeksi uudelleen. Tahdon päästää viimeisen henkäyksesi lentoon. Sitten vasta annan kantaa ruumiisi pois.

Olemme päättäneet, että sinut tuhkataan. Lääkärit halusivat tutkia kuihtunutta ruumistasi selvittääkseen, mikä heidän hienossa tieteessään ei toimi, mutta äitisi ei aio suostua. Olen hänen kanssaan samaa mieltä. En pidä niistä ahnesilmäisistä lääkäreistä. He arvelivat, että sinut kavalasti pettäneestä elimistöstä he löytäisivät keinon tehdä vaikutuksista pysyviä ja perinnöllisiä.

He ovat niin nuoria, tuskin seitsemääkymmentä yksikään, mutta luullessaan kokeneensa jo kaiken he ovat unohtaneet historian. Neljännen valtakunnan kauhut ovat painuneet liian syvälle unohduksiin. Ketään heistä ei enää värisyttä se tuttu kuva leirin portista ja kamanan irvokkaasta lauseesta. Memento mori, muista että kuolet. Tunnus toisten elämästä omaa kuolemattomuuttaan etsineille. Kuinka voi olla niin, että me pitkäikäisetkin olemme yhtä innokkaita tänään vannomaan ei-koskaan rikkoaksemme valamme heti huomenissa?

Ehkä he löytävät kuolemattomuuden muutenkin. Mutta jos se jotenkin on minun kätkevässäni, valvon salaisuutta mustasukkaisesti. On eri asia jokaisen valita kohtalonsa kuin saada pitkä tie synnyinlahjana. En usko, että ihmiset osaisivat elää ikuisuuden kanssa. Nukahda rauhassa pois, pikku Miriam. Sinun kuolemallasi ei osteta enää yhtään elämää.

Ajanlaskun loputtua, rauniot:

Sen minkä kohtalo on hänle määräävä

Maa askelten alla on kimmoisa. Hyppy polulle sattuvan juuren yli on vielä kevyt. Jaksan juosta vielä pitkään, elleivät koirat saa minua kiinni. Mutta kuinka kauan? Takaa-ajajat voivat jatkaa loputtomiin, toiset jatkavat toisten väsyessä. Tiedän, että kaupungissa soivat jo rummut yksitoikkoista rytmiänsä. Juoksen päivän ja yön ja rukoilen, sanat valuvat huulilta ääneti juostessani. En tiedä, kuuleeko jumala minua oman temppelinsä rumpujen sykkeen yli. Muuta toivoa ei kuitenkaan ole, ei muita jumalia rukoiltavaksi. Mementomori, elämän antaja, kuoleman voittaja, auta minua.

Koetan löytää askeliini oman rytmin, mutta sydämestäni ei ole kilpailemaan pyhien rumpujen kanssa. Välillä liian nopea henkäys rikkoo tasaisen askelluksen, hajottaa rytmin ja minun on jälleen

ryhdyttävä keräämään sitä alusta asti uudelleen. Koetan keskittyä johonkin muuhun kuin veren sykkeeseen suonissani, uumentuneen veren, joka vähitellen menettää voimiansa. Kirottu vereni, joka on jälleen pettämässä minut. Kahdesti kirottu vereni, joka on tuominut minut jo kohdussa.

Hajanainen muistikuva nousee pintaan. Ikivanhus käy kylässä ja lapset seisovat riveissä, juuri riittävän vanhat muistaakseen, vuosia toisen käden sormien verran, yhden kerran käsi. On tärkeää muistaa ikivanhus, sillä hän antaa nimet ja kuljettaa veren eteenpäin. Hän muistaa suvut ja solmii liitot, joissa ikuinen veri vahvistuu. Lopulta hän hautaa kuolleet. Silloin ikivanhus päättää, kenen nimeä ei muisteta, kenen verta ei siunata. Hän kuulee, kun elämän antaja puhuu.

Muistan ikivanhuksen ryhmyiset kädet hänen puristaessaan siskoa ranteesta niin lujasti, että veren kulku vähenee ja suoni pullistuu sinertävänä. Sisko pillahtaa itkuun, kun vanhus ennustaa ja antaa nimen jumalten kielellä. Ora, se tarkoittaa rukoilemista. Siskolta on puuttunut toinen käsi jo syntymästä, eikä hänestä milloinkaan voi tulla tavallista vaimoa. Kun äiti kuulee nimen hän alkaa nauraa ja itkeä yhtä aikaa. Sisko pääsee temppeliin, hänet nai joku ikivanhuksen poikien poikien pojista ja heidän lapsensa ovat siunattuja.

Sitten ikivanhus kääntyy minun puoleeni. Hän näyttää jo silloin samalta, niin kauan samalta kuin kukaan jaksaa muistaa, samalta, parrassa harmaata, silmät pohjaa vailla, iho pienille rypyille ahavoitunut. Hänen ikäänsä ei tiedä kukaan, sitä ei ajatella. Hän on ikuinen. Viimeksi kun kuulin, hänen pojanpoikansa oli kuollut hiljattain, vanhana miehenä, vuosia ainakin käden verran kädet.

Hänen nimetessään minut hän ei ole vielä varma, sillä saan tavallisen nimen isäni mukaan, Jules, en jumalan kielen nimeä. Mutta nyt koettaessani ajatella mitä tahansa pitääkseni ajatukseni poissa väsymyksestä, joka tavoittaa takaa-ajajiakin nopeammin, tajuan hänen painaneen minut mieleensä. Kaksoset, joista toinen epämuodostunut, se on todennäköinen merkki. Ikuinen veri kantoi hedelmällisyyttä ja toisinaan Mementomori merkitsi pyhien lasten ruumiit ennen syntymää. Mutta vasta kun täytin vuosia jalat ja kädet ja vielä kädet ne tiesivät varmasti, ja vasta silloin tiesin itsekin. Olen kuin käsien verran nuoremmat pojat, en vanhene kuin muut. Olen yksi Mementomorin koskettamista. Kannan pyhää ja ikuista verta. Muille pyhää, itselleni kirottua.

Nyt olen juossut päivän, yön ja päivän. Rummut takovat, takovat, takovat. Päässäni tai suonissani, sitä en tiedä. Voin ajatella tai juosta, en enää molempia. Koirat pääsevät lähemmäksi, alan kuulla niiden ulvahtelut, kasveja tallovat käpälät. Onko kukaan metsästetyistä päässyt

milloinkaan pakoon? Olen kuullut pyhien rumpujen ajoista, mutta milloinkaan en ole ajatellut, että saalis on todellinen ihminen. Elävä, puuskuttaen hengittävä, verisiä huuliaan pureva.

Kun tulen joelle, en pääse enää pakoon. Vuorilla on satanut viime päivät, virta on kuohuva ja mutainen, täynnä runkoja ja rojua. Joki on minulle aivan liian suuri. Silti mutainen vesi kutsuu hetken verran, lupaa nopean ja helpon lopun. Mutta tiedän sen tarjouksen turhaksi. En ikinä voisi heittäytyä virtaan, itsemurha on synty, sellaiset poltetaan kylässä ja tuhka ripotellaan ilmaan eikä ikivanhus muista heidän nimeään. Minun metsästykseni päättyy niin kuin kaikkien muidenkin. He saavat minut kiinni joen töyräältä ja hetken olen helpottunut, ettei enää tarvitse juosta.

Lapsena kävin harvoin kaupungissa. Ehkä äiti arvasi jotain ja yritti kätkeä muilta, piilottaa pyhän veren. Nuorukaisena livahdin sinne kuitenkin usein salaa. Kuljin illan tai aamun hämärän hetkinä yksin pitkin mahtavia katuja, kiipesin rauniokasoille, joilla paikalliset eivät koskaan käyneet kuin etsimässä jotain käyttökelpoista. Kaupunki on rakennettu kokonaan raunioille niin kuin hyönteinen tekee pesänsä ruumiiseen, nävertäen sitä vähä vähältä ravinnokseen. Rauniot ovat valtavat ja vanhat, ne tekevät kansastamme mahtavan muiden joukossa. Olemme kuin kärpänen ylvästelemässä lehmänraatonsa koolla.

Nyt saavun kaupunkiin aasien vetämille rattaille sidottuna. Tunnen merkillistä surua, etten koskaan saa tietää, miltä rakennukset kerran näyttivät ehjinä ja elämää täynnä. Keskusaukion reunalla on vielä pystyssä valtava seinä. Ilma on odotusta täynnä, kaikki ovat kerääntyneet aukiolle rummut kuultuaan.

Poppamiehellä on maalatut kasvot. Hän puristaa rannettani lujaa, katsoo nälkäisesti, kuinka veri keräytyy siniseksi pingottuviin suoniin. Mutta hän ei ole ikivanhus, ajan merkit näkyvät, selkä on painunut köyryyn, silmät samentuneet. Hän tekisi mitä tahansa pisarasta lisää elämää, mutta on arvoltaan siihen liian alhainen. Rummut takovat yhä yksitoikkoista rytmiä kaupungin yllä, pingotetut eläimennahat, puunrungot. Ne ovat soineet siitä asti kun takaa-ajo alkoi, antaneet voimaa metsästäjille. Kukaan ei soittanut minulle. Soittajat ovat kaiketi yhtä uuvuksissa kuin minä, pyhät rummuttajat, jumalan sydämensykkeen kuulevat miehet.

Aukiolta nousevat portaat ovat pitkät, käytössä kuluneet. Ylhäällä odottaa tasanne ja siinä kasvavat suuret puut. Minua raahataan portaita ylös, askel kerrallaan, elän jo kuin unessa tai kuolemassa. Kuka oikein osasi tehdä tällaisia portaita? Ikivanhus sanoo, että kaikki ovat vanhojen jumalten töitä, mutten usko, että jumalat olisivat päästäneet omansa tuhoutumaan. Uskon, että

tekijät olivat vain ihmisiä. Mutta ihmisiä joiden ajatukset olivat niin suuria, että ne eivät mahtuneet pieniin rakennuksiin. Niin suuria ajatuksia, että niiden miettimiseen tarvittiin monta ihmisikää.

Mietin muinaisia kateellisena. Ehkä heissä kaikissa virtasi pyhää verta ja he olivat täynnä elämää ja voimaa. Ehkä heillä oli käytössään ikuisuus. Mieleni tekee jännittää kaulani kaarelle ja huutaa kohti taivasta. Katsokaa, mitä lapsistanne on tullut, miten he ovat lahjaanne käyttäneet. Katso Mementomori, miten pyhän veresi perillisiä metsästetään ja siitetään kuin karjaa. Minne olette kadonneet ikuiset miehet, pyhän veren naiset? Miksi jätitte meidät tänne, itkemään kuin lapset äitinsä perään?

Uhman aika on kuitenkin ohi. Olen liian uupunut enkä jaksa kohottaa katsettani taivaisiin, minun on katsottava alas ollakseni kompastumatta jumalien portailla. Muinaisen kansan portailla. Mille jumalille te muinaiset kohotitte rukouksenne vai oliko teillä muita jumalia kuin itsenne? Jos voi elää ikuisesti, tarvitseeko silloin jumalaa, tarvitseeko mies enää naista, äiti lasta? Ehkä olette kaikki kuolleet yksinäisyyteen, makaatte rauniokasojen alla ja unenne on ikuisuus.

Portaiden nousu kestää niin kauan, väsymykseni on kuolemaa syvempi. Ylätasannetta lähetyessäni takanani paisuu väkijoukon huuto. Rumpujen pauke, hurmoksellinen tanssi. Naiset repivät vaatteitaan, tänä iltana kannattaa lapsia siittää, jumalten valittuja lapsia. Yhtenä liikkuva joukko. Jumalan valittu, joka ei vanhene, he huutavat. Jumalan valittu, jonka veri tuo elämää. Poppamies aloittaa laulun, ihmiset jatkavat, pyhän kielen sanat sekoittuvat mutta rytmi säilyy. Demortua ninisi benea, autuaita ovat kuolleet. Mementomori, siunattu on kohtusi hedelmä, siunattu veresi, siunattu elämän antaja, Mementomori.

Tasanne avautuu, portaat loppuvat, lysähdän polvilleni. Minut raahataan eteenpäin, köysi pureutuu käsivarsien ihoon. Edessä odottavan pöydän ura on vanhasta verestä musta. Kolme maljaa maassa, verimustia nekin. Pöydän takana seisoo miesjoukko, yhden käden verran, tuolin ympärillä. Ja tuolissa ikivanhus, sukujen muistaja, nimien antaja, salaisuuksien tuntija.

Nähdessäni miesten ilmeet tiedän, että koetin paeta turhaan. Ikuista verta he seuraisivat äärettömiin. Miehet katselevat minua ahnain kasvoin. Illalla heillä on juhlat, joissa jokainen saa siemauksen elämää.

Mementomori, armahda minua!